

Београдска филхармонија  
Сезона 2021/22  
*Баш смо вас се ужелели*

**Петак, 17. децембар 2021.**

**Данијел Рајскин**  
**Летисија Морено**, виолина

**Хоакин Турина**  
*Процесија Росија*, оп. 9

Трајање: око 19 минута

**Астор Пјацола**  
*Четири годишња доба Буенос Ајреса*

*Јесен*  
*Зима*  
*Пролеће*  
*Лето*

Трајање: око 25 минута

**Бела Барток**  
*Чудесни мандарин*, свита

Трајање: око 20 минута

**Гија Канчели**  
*NU.MU.ZU (Не знам)*

Трајање: око 22 минута

Уметничку поетику шпанског композитора и пијанисте **Хоакина Турина** (1882-1949) карактерише комбинација романтичарских и импресионистичких елемената, и шпанских фолклорних идиома. Његов опус обухвата различите музичке жанрове, а међу најпознатија остварења убраја се Туринина прва оркестарска композиција, симфонијска поема *Процесија Росија* (*La Procession del Rocio*). Ово дело Турина је компоновао убрзо по завршетку студија 1913, а исте године га је премијерно извела Мадридска филхармонија са толиким успехом да је на лицу места поновљена у целости. Премијера *Процесије Росија* позиционирала је Турину као једног од најзначајнијих шпанских композитора.

Оригинална партитура садржи пратећи текст у којем аутор описује атмосферу композиције. Турина даје егзотичан и сликовит портрет старог обичаја који се сваког лета одвија у његовој родној Севиљи: у славу богородици Росио, поворка ходочасника одлази у севиљско предграђе Тријану. Дело се састоји из два повезана одсека које карактерише типично шпански фолклорни призив. Први део доноси сцене свечаног расположења и различитих песама и плесова, док други представља саму процесију – церемонијални марш прожет религијским химнама. Крај поворке ходочасника најављују црквена звона, након чега трубе свирају шпанску краљевску химну.

Чувени Вивалдијев циклус био је инспирација за друге ауторе који су у сличној форми дали своје виђење годишњих доба. Аргентински мајстор *новог тангоа* (комбинације класичног танга са елементима џеза и музичког језика XX века), **Астор Пјацола** (1921-1992) компоновао је *Четири годишња доба Буенос Ајреса* између 1965. и 1970. године. Оригинални састав који чине виолина, клавир, гитара, контрабас и бандонеон, је од 1996-1998. године, руски композитор Леонид Десјатников приредио за соло виолину и гудачки оркестар, и данас је ова верзија најчешће заступљена на концертном репертоару.

Осим наслова, Десјатников је изменио форму тако да буде налик Вивалдијевој троставачној структури, уз употребу његових цитата. Занимљиву конекцију направио је, на пример, уметнувши цитат Вивалдијеве *Зиме* у став Пјацолиног *Лета*. На тај начин је повезао различита географска поднебља са којих два композитора потичу – у време када је у Аргентини лето, у Италији је зима.

Три дела **Беле Бартока** компонована су за сцену – његова једина опера *Замак плавобрадог* (1911-12), балет *Дрвени принц* (1914-16) и пантомима **Чудесни мандарин** (1924). Док прва два дела показују брзи развој стила, са јасним утицајима Стравинског и Дебисија, *Чудесни мандарин* је врхунац зрелости његовог композиторског умећа. Сви аспекти партитуре, хармонија, ритам и оркестрација, потпуно су се приближили настојањима композитора *Друге бечке школе*. Иако је садржај типична експресионистичка прича, брутални детаљи сценарија са јасном сексуалном конотацијом из пера Мелхиора Ленђела шокирали су тадашњу јавност. Премијерно извођење, 1926. године у Келну, изазвало је скандал, након чега је дело одмах забрањено. Можда је управо слаб пријем публике довео до чињенице да Барток скрати партитуру и прилагоди је концертном извођењу у форми свите. У хаосу великог града тројица скитница приморавају девојку да привуче људе у своју собу, где их заводи плесом, да би их они касније опљачкали и отерали. После два неуспешна покушаја да се домогну новца, девојка коначно намамљује богатог Кинеза, Мандарина, који потпуно опчињен њом, губи контролу над собом и напада је. Скитнице га јуре по соби (ту се свита завршава) и успевају да га опљачкају, али како он не престаје да насрће на њу, они га убијају. И поред приче која није дочекана са одобравањем, музика је постепено бивала прихватана, да би данас *Чудесни мандарин* представљао једно од оркестарских ремек дела. Музика је писана према драматуршким токовима текста, а високи интерпретативни захтеви који се стављају пред извођаче, као и варварска, примитивна енергија стављају ово дело у ранг *Посвећења пролећа* Стравинског.

Грузијски композитор **Гија Канчели** (1935-2019) добио је поруџбину од стране Белгијског националног оркестра и Симфонијског оркестра из Сијетла, да напише дело које ће бити изведено поводом његовог осамдесетог рођендана, 2015. године. Дело изражава композиторову борбу са разумевањем концепта насиља, и надања за бољу будућност.

**Nu.Mu.Zu** значи *Не знам* на сумерском, језику који више не постоји, а употребљавао се у области Месопотамије, или данашњег Ирака. Канчели је о делу рекао: *Илузије да знам нешто, постепено су нестајале и испоставило се да сам, приближавајући се осамдесетој*

*години и живећи живот пун контрадикција – потпуно збуњен. Оно што се дешава у свету, постепено, корак по корак, уништава последњу наду у мојој свести, а без ње, за све нас, живот губи смисао. „Не знам“ шта ће се десити у будућности. Ипак, иако сам изгубио наду, и даље сањам о свету у коме фанатизам, верски конфликт и насиље више нису доминантне структуре светског поретка.*

*Nu.Mi.Zu* је премијерно изведен 16. октобра 2015. године у Палати лепих уметности (BOZAR) у Бриселу, под управом Андреја Борејка (Белгијски национални оркестар), а потом и у Сијетлу, 5. новембра исте године, када је дириговао Лудовик Морло (Симфонијски оркестар из Сијетла).

мр Асја Радоњић